

Nr 84.

Ankom till riksdagens kansli den 14 april 1944 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl. jämte i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 180 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 mars 1944, föreslagit riksdagen att *dels* besluta, att kristillägg må utgå under tiden från och med andra kvartalet 1944 till och med första kvartalet 1945 enligt av departementschefen angivna grunder, *dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 77 beslöt 1943 års riksdag (skr. nr 182), att kristillägg till statliga befattningshavare och pensionärer m. fl. under tiden från och med andra kvartalet 1943 till och med första kvartalet 1944 skulle utgå med 16 procent, så länge levnadskostnadsindex uppgick till talet 152 eller däröver men understeg 160, samt att ett ytterligare tillägg på 5 procent skulle utgå, för den händelse index skulle stiga till eller över 160. Såsom en kompletterande föreskrift skulle därvid gälla, att om talet 249 i 1914 års serie — efter vilken lönerna på den allmänna arbetsmarknaden regleras — skulle noteras före 160, de statsanställdas kristillägg i vart fall skulle höjas från och med den månad, då lönehöjningen skedde på den allmänna arbetsmarknaden. Vid nedgång till eller under 152 skulle 5-procentstillägget bortfalla, därvid motsvarande hänsyn skulle tagas till tidpunkten för inträffandet av indextalet 237 i 1914 års serie. Nyssnämnda tillägg å 5 procent skulle icke utgå i förhållande till högre lönebelopp än 500 kronor för månad, medan kristillägget i övrigt, liksom tidigare, skulle beräknas på samma underlag som det rörliga tillägget, eller ett lönebelopp av högst 900 kronor och ett pensionsbelopp av högst 500 kronor per månad.

Under regleringsperioden ha levnadskostnaderna hållit sig praktiskt taget oförändrade; indextalet i 1935 års serie har endast stigit med en enhet, nämligen från talet 153, som hade uppnåtts den 1 oktober 1942, till 154 den 1 januari 1944. Kristilläggen ha sålunda under perioden utgått oförändrade efter 16 procent.

Under februari 1944 ha överläggningar om kristilläggens utformning för nästa regleringsperiod hållits med representanter för personalorganisationer-

na. Vid förhandlingarna ha från tjänstemännens sida framställts önskemål, att kristilläggen måtte liksom för löpande regleringsperiod bestämmas i viss anslutning till det mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen träffade nya ramavtalet. Särskilt har påyrkats, att de på den allmänna arbetsmarknaden godtagna bestämmelserna om oförändrade tillägg även vid en relativt betydande nedgång i levnadskostnaderna måtte tillförsäkras även de statsanställda.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Giltighetstiden för nuvarande bestämmelser om de statsanställdas kristillägg utgår i och med första kvartalet 1944. Beslut om kristillägg för den följande tiden bör sålunda nu meddelas. Den nya regleringen torde lämpligen böra avse en tid av ett år och alltså omfatta de tre återstående kvartalen av detta år och första kvartalet 1945.

Vid reglering av kristilläggen för nästa period knyter sig intresset i främsta rummet till de bestämmelser, som skola gälla vid en nedgång av levnadskostnaderna. För fall av oförändrade eller stegrade levnadskostnader har jag liksom personalrepresentanterna utgått ifrån att samma regler skola tillämpas som för närvarande. Ett ytterligare tillägg på 5 procent bör sålunda utgå, om index stiger till eller över 160 (eventuellt talet 249 i 1914 års serie), och vid en nedgång av index till 152 (eventuellt talet 237 i 1914 års serie) bör detta tillägg bortfalla. För den händelse levnadskostnaderna skulle nedgå under talet 152, har däremot ifrågasatts en avvikelse från nu gällande regler. Från de statsanställdas sida har sålunda, som förut nämnts, i anslutning till det nya ramavtalet påyrkats en begränsning av kristilläggens automatiska rörlighet nedåt. Vid uppbyggnaden av kristilläggen har ju principen varit den, att dessa tillägg vid fallande levnadskostnader skola minskas med en eftersläpning motsvarande den, som gällde vid uppgången av levnadskostnaderna. Vid en nedgång av index under 152 har kristillägget sålunda förutsatts skola utgå med 16 procent intill det kvartalsskifte, då indextalet 148 nåddes, och därefter med 14 procent intill det kvartalsskifte, då talet 144 nåddes, och därefter med 12 procent intill det kvartalsskifte, då talet 136 nåddes. En anpassning till det nya ramavtalet skulle däremot innebära, att det nuvarande 16-procentiga kristillägget, trots att förutsättningarna för en sänkning till 14 eller 12 procent inträtt, skulle kvarstå oförändrat, tills index sjunkit under talet 141.

För min del har jag ansett mig kunna biträda personalens önskemål om en anknytning av kristilläggen jämväl för nästa regleringsperiod till de bestämmelser, som avtalats på den allmänna arbetsmarknaden.

Den gräns, vid vilken en omprövning av tilläggen på den allmänna arbetsmarknaden ifrågakommer, är indextalet 220 i 1914 års serie. Detta tal ligger mellan levnadskostnadstalen 141 och 140 i 1935 års serie. Det synes naturligt att för de statsanställdas del anknyta prövningen till talet 140, vilket bättre än talet 141 svarar mot de intervallgränser, som gällt för kristilläggen. Den ändring av kristilläggen, vartill omprövningen må föranleda, torde böra vinna tillämpning från den tidpunkt, då index når nämnda gräns. För att full indexmässig överensstämmelse med förhållandena på allmänna arbetsmarknaden skall vinnas, bör en nedgång av index i 1914 års serie till 220, om denna inträder innan talet 140 nås i 1935 års serie, medföra samma konsekvenser som här förutsatts knutna till sistnämnda förändring, dock med iakttagande av att den eventuella ändringen av kristilläggen skall äga rum först fr. o. m. andra månaden efter det kvartalsskifte, då indextalet 220 noterats.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *K. E. Hansson* i Skediga väckt motion (II: 467), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att rörligt tillägg och kristillägg icke skall utgå på högre lönebelopp än 6 000 kronor per år räknat.

Motionen behandlas av utskottet i detta sammanhang endast i vad densamma avser grunderna för kristillägg.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för förslaget, får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att de statliga kristilläggen jämväl för nästa regleringsperiod — som föreslås skola omfatta tiden till och med första kvartalet 1945 — anknytas till de bestämmelser, som avtalats på den allmänna arbetsmarknaden. Vid oförändrade eller stegrade levnadskostnader förutsätts de hittills gällande bestämmelserna skola tillämpas oförändrade. För den händelse levnadskostnaderna skulle nedgå, komma däremot kristilläggens automatiska rörlighet nedåt enligt Kungl. Maj:ts förslag att begränsas i huvudsaklig överensstämmelse med vad härutinnan överenskommits i det nya ramavtalet.

Enligt bestämmelser, som äro meddelade i skilda avlöningsreglementen, beräknas rörligt tillägg ej å belopp, varmed avlöningen för månad överstiger 900 kronor. Sedan denna regel om maximering av tilläggsunderlaget tillämpats jämväl för kristillägget, yttrade 1942 års riksdag i skrivelse nr 148, att en sänkning av kristilläggsunderlagets maximibelopp borde övervägas. En dylik åtgärd finge dock enligt riksdagens mening icke givas den innebörden, att minskning inträdde i utgående löneförmåner. 1943 års riksdag beslöt därefter på förslag av Kungl. Maj:ts, att det ytterligare kristillägg å fem procent, som skulle utgå vid indexläget 160, icke skulle beräknas å högre lönebelopp än 500 kronor för månad.

Medan Kungl. Maj:ts förslag icke innebär ändring i nu ifrågavarande hänseende har i motionen II: 467 föreslagits, att kristillägg ej skola beräknas å högre lönebelopp för år än 6 000 kronor.

Med hänsyn till såväl 1942 års riksdags yttrande i ämnet som 1943 års riksdags beslut anser sig utskottet icke kunna förorda en sänkning av maxiunderlaget för redan utgående kristillägg. Utskottet förordar således Kungl. Maj:ts förslag.

Då Kungl. Maj:ts förslag jämväl i övrigt synes utskottet lämpligt avvägt, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 467 i vad densamma avser kristillägg besluta, att kristillägg må utgå under tiden från och med andra kvartalet 1944 till och med första kvartalet 1945 enligt i stats-

rådsprotokollet över finansärenden för den 3 mars 1944 angivna grunder,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Stockholm den 14 april 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 83.

Reservat ion

av herrar *Ivar Persson*, *Svensson* i Grönvik och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts — — — 6 000 kronor.

Utskottet har för sin del funnit övervägande skäl tala för att nyssnämnda, för en eventuell stegring i kristillägget avsedda bestämmelse utsträckes att gälla kristillägget i dess helhet. Motionen bör alltså enligt utskottets mening på det sätt bifallas, att kristillägg under nu ifrågavarande regleringsperiod icke skall beräknas å högre lönebelopp än 500 kronor för månad.

Under åberopande härav och då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt synes utskottet lämpligt avvägt, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 467 i vad densamma avser kristillägg besluta, att kristillägg må utgå under tiden från och med andra kvartalet 1944 till och med första kvartalet 1945 enligt av utskottet angivna grunder,

b) bemyndiga Kungl. — — — i ämnet.»
